

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

V. De stomacho

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

tur. Sanguis cauum ingressus venam simul cum aquoso adhuc excremento, cuius ope arctissimas vias à Porta ad Cavam facilius penetrauit; renum vsu ab hoc, quod supererat, excremento aqueo repurgatur. Quod mox per vrinarios meatus mittitur in vesicam, atq. indè laxato cervicis musculo pudèdo mingitur. Ita sanguis totus optimè mundus ac purgatus per totum corpus distribuitur. Sed quædam tandem illius sicut & arteriaru spiritus pars per feminaria vasa ad testes ingreditur; quæ seminis naturam & vim adepta pèrque maris pudendum in fœmina vterum coniecta procreationem totam absoluit, naturæque perpetuitatem facit. Hæc est brevis eorum omnium, quæ ad ventrem spectant commemoratio.

Vasa hæc optime eo loco contineri.

Quæ si commodius quispiam credat propè os, quo cibus sumitur, collocari statim potuisse: is magno perè erret. Ea namq. pars à principe membro corde (de cordatis enim est sermo: alioqui cætera, quæ pulmonibus & corde carent, collo item carent & gula quæque opus non habent respiratione, ventrem ori coniunctum habere possunt, vt in tercio de partibus animalium lib. ca. 3. Aristoteles tradidit) occupata erat, quòd inter nutritionem & sensus, qui vigent in capite, medium esse oportebat. Neque erat equum ciborum, coquinam atque excrementorum officinam & sedem, quæ in infimo, & abiectissimo loco recondi solent, tam altè atque in media & optima ædificij parte ponere. Neque animali opportunum, excrementa capiti & sensibus esse propinqua: neq. commodum ea indè subducere atque egerere. Infimus locus ad vtrumque fuit eligendus.

Verum nec alimenti hæc & sobolis vasa in ofseo, duto minimèque cedente ac sese dilatate loco poterant condi. Nec superior illa regio tota carnea, inferior autè ossæ esse debebat. Vtrūque enim plurimas ac præcipuas animalis functiones impediuit. Denique respiratio, quæ tanto perè necessaria est operatio, vt ne minimo quidè tempore intermitti queat, & verò etiam vocis formatio; cum aère ore ac naribus hausto vsuræ essent, superiorem illum ac propinquum locum postulabant; quo adduceretur facilius & reduceretur aër, crebriorque illius fieret permutatio.

Hoc certè effectum est, vt quàm minima esset distantia. Nam statim sub septo, quo cordis hic & respirationis locus terminatur, cum iecore ventriculus positus est; ad quem patens est & peruius stomachus cibum ac potum adducès. Deinde sub ventriculo intestina iacent, quæ cõfectum cibum deducunt, ac per infimum locum egerunt excrementa. Reliqua his circumiecta fuerunt, opportuno & optimo quæq. loco. Sed iam seorsim singula consideremus à sumptione cibi factò principio.

DE STOMACHO.

CAPVT V.

Bo re ad podicem vsq. vna est & continuata via: quæ tribus præcipuis partibus cõstat. Prima cibus sumitur: altera cõficitur: tertia transmittitur, illiusque faeces secernuntur. Prima est stomachus, altera ventriculus, tertia intestina omnia.

Stomachus quid.

Longum enim canalem illum, qui à lingua radice protenditur ad ventriculum, *σπυγγορ*, & *διέ-*

A *σπυγγορ* Græci nominantur; aut etiam communi nomine *ισθμύς*, quòd angustus sit locus, per quem plurima interim vasa ducuntur. Ab angustia & longitudine appellatum fuisse dixit Aristoteles in 1. de animalium historia libro cap. 16. Latini stomachum potius seu gulam vocarunt.

In ipso initio tonsillas vtrinque habet (Græcis *μυελόσπυγγορ*) hoc est glândulas, quæ contento humore tum linguam humectant, vt cibos gullet & mandatum interiore totam stomachi cavitatem irrorant, vt præmansus in ventriculū facilius prolabarur: & interdum in medio quoque ductu duæ aliæ eandem ob causam adiunguntur. Glutitur autem cib' agitatione primùm & motu linguæ: tum inferioribus stomachi partibus dilatatis superioribusque contractis. Quippe aptissimam huic vsui substantiam habet. Et quoniam ipsius principio latynx incumbit cartilaginea planè ac minimè cedens; deorsum tantisper, dum transit cibum, trahitur stomachus & larynx sursum recurrit. Sic enim in tercio de naturalibus facultatibus ca. 8. & in 7. de vsu partium ca. 18. obseruauit Galenus.

Tonsillæ.

Vigilia cibum.

B Duplici porò constat tunica præter eam, quam à peritoneo accipit, ex dorsu vertebrarum, quas percurrit, vinculis ortam; vt si fortis in gesto duriore cibo laceretur, ea quæ est interior aut alio modo corroderetur, altera superesset integra. Has in tercio de partibus cap. 3. considerans Aristoteles stomachum dixit ex neruo & cartilagine constare. Nam interna tenuior quidem paulò est, sed membranosior multò, durior, atq. ad patientium contumacior: quoniam non benè tritus persæpè ingeritur cibus. Ea lingua, palati, totiulque oris, ac ventriculi tunice continua est sed eam ob causam, quam significauit, contumacissima circa initia; illumque ad vetriculum descendit, mollior sensum & rarior efficitur. Vbi que tamen præualida, vt ex pecorum ventribus solitos fuisse veteres Lybiæ incolæ parare sibi crumenas, in quarto de Morbis Hippocrates scripsit. Rectis hæc intertexta est fibris. Externa vero crassior, sed canosior & mollior, transuersis duntaxat referta fibris. Cuius fibrarum diuersitatis ea fuit ratio, vt interiores rectæ cibi potiusque attractioni famularentur; exteriores transuersæ expulsiõnem eam, quo vomendofit, perficerent. Attractio semper est necessaria, expulsio interdum & propter occasiones quædam. Quæquam hæ ipse transuersæ, dum in inferioribus stomachi partibus laxantur atque in superioribus cõtrahuntur glutitione adiuuant. Propter eam glutite facilius est, quàm vomere: non solum quia deorsum facilius, quàm sursum pellitur corpus graue: sed etiam quia ambabus tunicis operatibus glutimus, trahente vna, altera contrahente, & trudente: vomimus autem externa tantum agente & trudente, nulla autem trahente. Denique fibras obliquas tunicis hisce adesse nõ oportuit. Quoniam cum hæ ad retinendum comparatæ sint, minùs fuisset promptus cibi transitus, maximamque diutius hærens molestiam atulisset.

Stomachi substantia.

C Cuius fibrarum diuersitatis ea fuit ratio, vt interiores rectæ cibi potiusque attractioni famularentur; exteriores transuersæ expulsiõnem eam, quo vomendofit, perficerent. Attractio semper est necessaria, expulsio interdum & propter occasiones quædam. Quæquam hæ ipse transuersæ, dum in inferioribus stomachi partibus laxantur atque in superioribus cõtrahuntur glutitione adiuuant. Propter eam glutite facilius est, quàm vomere: non solum quia deorsum facilius, quàm sursum pellitur corpus graue: sed etiam quia ambabus tunicis operatibus glutimus, trahente vna, altera contrahente, & trudente: vomimus autem externa tantum agente & trudente, nulla autem trahente. Denique fibras obliquas tunicis hisce adesse nõ oportuit. Quoniam cum hæ ad retinendum comparatæ sint, minùs fuisset promptus cibi transitus, maximamque diutius hærens molestiam atulisset.

Fibrarum ratio.

D Per collum igitur in media vertebrarum sede sub aspera descendit arteria, antetiorum locum necessariè magis functionis instrumento, quod in superiori, hoc est thoracis loco, consistit, libenter cedens. Cùm præsertim cartilagineo illo corpore non parè protegeretur. Verù ad quintà thoracis vertebrà tantisper ad dextrū deerrat latus, dum arteriæ magnæ ad inferiora descēdētī, quæ ex sinistro cordis

Car glutine facilius quàm vomere.

Stomachi situs.

cordis sinu orta sedem iam occupaverat, dat locū. Tum a nona vertebra eleuatus transuersum septū in sinistro, quā neruosiū est, latere permeat: atq. nē ad vētriculū accedens la dā ietur vniuersam illā sub septo regione possidet, aut illud perforare cogatur; ad sinistra planē cōcedit, vbi minoriecoris pars; ibiq. superno ventriculi orificio inseritur.

DE VENTRICULO. CAP. VI.

S in medio latitudinis animalis residet velut communis coquina partiumq. omnium propriarium siue praesepe, vt in 2. de part. animal. lib. ca. 3. Arist. loquitur & antē illū in Tim. o Plato. Sed sinistra parte elatior. Tangit enim septum, quō dextra nō parum distat; iecore interposito atq. intrā ipsius cauum cōtento vētriculo. Tuniciis constat stomacho per similibus: quippē illi cōtinuatur. Sed interior, vt dixi, paulō mollior est, pluresq. habet obliquas fibras, quibus contineat cibum: rectas verō plurimas, quibus attrahat: & transuersas non paucas, quibus expellat. Rectae dum trahūt, stomachū quoq. breuiant; atq. id exequūtur, quod dicebat Galenus, in cibi descēsu stomachum deorsum trahi, sursumq. laryngem recurrere. Exterior existit carnosior & obliquas propter eundem vsū, ac transuersas ad expellēdum, tum confectum cibum ad intestina, tum interdum per vomitum, fibras ostentat.

Quo loco duo sunt magnoperē consideranda. Alterum; vr attractio prior est retētiōe, hācque expulsionem antecedit, sic in priore tunica fibras rectas, quae trahūt, in interna ipsius sede, obliquas, quae retinēt, in externa: & rursum in posteriore obliquas in interiore, transuersas in exteriorē collocatas fuisse: quod summū omnino & admirabile artificii habet. His demum velut superior vestis additur tertia à peritoneo tunica, ex ea parte deducta, quae septum stomacho aditū prebet, atq. in vētriculū totū extēdit. Alterum, vniuersum hanc vētriculi substantiam apūssimam esse, vt & ingesto dilaturur cibo & contrahatur extracto. Propterea tum magnā tum paucā ciborū & potus vim capit, eaq. exhausta cōtrahit sese ac subidet: perindeq. siue multum siue parum cibi & potus exactē, & adamūssim completitur, nec vsquam inane quidquam relinquit.

Capacissimā quoq. figurā habet, vt in paruo loco multum cibi caperet, quo partes omnes sustentarentur, nē singulis horis edere cogeremur. Etenim rotūdus est, in sinistro praesertim latere, vbi amplitudo maior: tū quia capaciōr locus, dextera parte iecore occupata, tum vt sinistra latus dextro esset aequabile, iecoreiq. pondus cōpensaretur: est in dextro ad modicā lōgitudinem, quam duo eius orificia postulabant, cōtractus extēditur. Interior superficies rugosa est & colore subfusca: exterior rota leuis, plana, & albicās. Anterior aequabilis tota vno cōtenta gibbo: posterior autem, quia spine incubit vertebris, venaeq. Causae & arteriae magnae, in duos distinguitur gibbos, inter quos est sinus, qua parte vertebris ac proximis vasīs insidet.

Duobus porō patet ostiis, quae orificia vocamus altero suscipitur cibus aut potus, altero redditur. Pri^o illud in suprema est sinistra lateris sede, ad medium tamē propius, & ad spinā potius, quam ad

Axiphoidē, accedēs. Posterior hoc in dextri lateris extrema regione. Illud per amplū & latum esse oportuit, quōd cibos nōn quā duos nec fatis attritos cogatur admittere. Hoc angustū multo, quōd nō nisi cōfectus & liquidus inde chylus egrediatur. Cū tamē caralōrum persēpē & grādiōrum fructū integra ossa, & anulos interdū aut nūmos, quos vocauimus neq. cōfici ac mutari poterunt, reddamus, vt in tertio de natur. lib. ca. 4. Galenus confirmat: manifestum est, illud quoque ostium aut non angustissimum esse, aut praeter naturam tunc laxari.

Quod in sinistra parte est, veteres *καρδια*, i. cor appellauerunt, quōd ex quilitissimo polleat sensu, & symptomata inducat cardiaca. Verū à nobis stomachus appellabitur cōsentietq. Galen^o in quinto de locis affectis c. 6. quōd & ibi ventriculo stomachus infigatur, & *cōium* idem sit, quod os. Plurimas habet orbiculares fibras cōtrahētes, ne in cōsophagū resiliat cib^o. Praecipua hęc cōsetur appetētis & famis sedes esse. Extremū enim est illi^o *συσ* & *α*, quo exinanite partes alimētū à vicinis trahūt.

Alterū, quod in dextera cōtinetur, Graecis *πυλωρος*, Latinis ianitor nominatur: quōd ingesto in vētriculū cibo claudatur illic, nec aperiatur antea, quā is in chylū (si quidē id potuit) mutatus fuerit. Tūc enim dilatatus ad intestina trāsitus illi permittit. Inferius hoc à pleriq. orificio appellatur; inter quos Galen^o in 4. de vsu part. c. 7. Quod si ad situm referatur, est planē salūm; cū ipsum quoq. in superiori cōsistat ventriculi sede, vt faciliōr sit & tutior cibi retētiō; minōrque vis & conatus solitudouē naturae in ostio illo custodiendo, nē suo pōdere aut liquore cib^o vel potus in intestina prematurē illabatur. Sin autē ad illius vsū respiciat, inferiusq. propterea dicatur, quōd cū alterū superiori stomacho coniunctum sit atq. ex alto cibū admittat, hoc cū inferioribus intestinis cōpuletur & ad partes inferas cōtorqueatur statim ac transmittat chylū verissimē sanē id pronūtiatur. Est verō in vtroq. ostificio, sed in hoc posteriore maxime, ventriculi substantia crassior, spissior, ac vclut mēbranaea & neruosa. In altero propter ciborum sensum, quē acutissimū esse oportuit. In altero, ne ciborū praesertim interdū duriorū per angustū locū trāsitu laderetur: atq. validius post sumptū cibum cōtraheretur, & immaturū egressum prohiberet. Cōtrahitur enim & clauditur seipso per infinitas sibi fibras; nō appōsito aliquo musculo, vt vesicae cervicis & podicis locus: multo minūs glādosa substantia, vt in 4. de vsu part. c. 7. & lib. 8. c. 14. traditum legimus. Praesertim cū nec ille sit glandium vsus, nec earum ibi vlla visatur: sed quae piam non procul inde, cuius post vsū indicabo.

Postremō ita constitutus ventriculus venulas accipit à Porta, arterias ex magno illarum trunco: venas, inquam, maiorem gastricam & gastrepiplotū, minorem gastricam, & coronariam, vt in Porta distributione diximus: arterias verō totidem ferē comitantes: ac demum neruos à sexto cerebri pari. Venis aut alimenti quidpiam adducitur; aut aliquid inde chyli, vt ceterorum intestinorum venis, ad iecur trahitur: & quaedam est, quae à liene melancholicū humorem cōferat quo cibi appetētia excitetur. Arteriae calidū spiritū tribuunt, quo cibus expeditius coquatur & melius. Nerui demū nō noxiōrū modō, vt in ceteris partibus; sed qui est hui^o mēbri proprius, indigetis cibi

Ostii superioris.

Pyloros, seu ianitor.

Vasa.

Famis sensus in ventriculo.

Litus.

Substantia.

Fibrarum ratio.

Figura.

Ostia.